

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1.1 รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพความเป็นจริงของชุมชนในปัจจุบัน โดยใช้การวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ (research survey) และวิธีการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มาพิจารณาแก้ไขปัญหาด้วยการออกแบบและจัดการองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อปรับปรุงพื้นที่พุ่มบ้านโศทอป ต้นแบบ ชุมชนด้านเกวียน ที่ส่งเสริมความเข้มแข็ง ความน่าอยู่ และการท่องเที่ยว

3.1.2 ขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มีกระบวนการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษานโยบาย แนวคิด และทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้เหล่านั้น มาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการปรับปรุงพื้นที่พุ่มชุมชน โดยการออกแบบและการจัดการองค์ประกอบทางกายภาพที่ส่งเสริมความเข้มแข็ง ความน่าอยู่ และการท่องเที่ยวของชุมชน
2. จัดทำโครงร่างการวิจัยโดย กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกลุ่มประชากรที่ศึกษา กรอบทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัย แผนดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
3. สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
4. ศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ชุมชนด้านเกวียน ด้านกายภาพของที่ตั้ง ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับการสำรวจภาคสนาม โดยการตรวจสอบลักษณะเชิงกายภาพในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ด้านความเข้มแข็ง ความน่าอยู่ และการท่องเที่ยว โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis)

5. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนารองคูประกอบทางกายภาพ ตามแผนงานโครงการจัดตั้งหมู่บ้านโอท็อป ต้นแบบ ชุมชนด้านเกวียน โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสำรวจภาคสนาม โดยการตรวจสอบลักษณะเชิงกายภาพในพื้นที่

6. ศึกษาปัจจัยด้านคน ผลิตภัณฑ์ และสถานที่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาหมู่บ้านโอท็อป ต้นแบบ โดยสำรวจจากทัศนคติและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว

7. ประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผลจากแบบสอบถาม

8. นำผลการศึกษาระดับตอนข้อ 4-6 มากำหนดแนวทางเบื้องต้นในการออกแบบ และการจัดการองค์ประกอบทางกายภาพ เพื่อเสนอชุมชนอีกครั้งหนึ่ง โดยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ให้ผู้มีบทบาทในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับฟังและเสนอแนะข้อคิดเห็น การออกแบบตามที่ชุมชนต้องการ

9. นำข้อเสนอแนะจากการจัดสนทนากลุ่มมาปรับปรุง และสรุปเสนอผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการออกแบบและการจัดการเพื่อปรับปรุงฟื้นฟูหมู่บ้านโอท็อป ต้นแบบ กรณีศึกษาชุมชนด้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้อยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งพำนักอาศัยในบริเวณหมู่ที่ 1 2 3 7 และ 8 ตำบลด้านเกวียน จำนวน 4,642 คน
2. นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในชุมชน (ไม่ปรากฏจำนวนที่แน่นอน)
3. ผู้มีบทบาทในชุมชน (ไม่ปรากฏจำนวนที่แน่นอน)

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในชุมชน จำนวน 400 ราย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สำหรับประชากรจำนวน 4,642 คน ใช้วิธีการสุ่ม

แบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกเจาะจงเฉพาะผู้ที่พักอาศัยในบริเวณหมู่ที่ 1 2 3 7 และ 8 ตำบลด่านเกวียน

2. กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 120 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญหรือตามสะดวก (accidental or convenience sampling) เลือกจากนักท่องเที่ยวที่สะดวกให้ข้อมูล

3. กลุ่มผู้มีบทบาทในชุมชน จำนวน 7 ราย สำหรับการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) เลือกจากผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา และสมาชิกกลุ่มชมรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีทั้งสิ้น 2 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามของผู้อยู่อาศัยในชุมชน จำนวน 50 ข้อ
2. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 26 ข้อ

3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานเขียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ตามรายละเอียดดังนี้

3.4.1 แบบสอบถามของผู้อยู่อาศัยในชุมชน

1. โครงสร้างของเครื่องมือ แบบสอบถามนี้สร้างขึ้น เพื่อใช้ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในชุมชน เป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกคำตอบ (multiple choices) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) รวมทั้งหมด 4 ตอน จำนวน 50 ข้อ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ	จำนวน 4 ข้อ
ตอนที่ 2 องค์ประกอบด้านคน	จำนวน 20 ข้อ
ตอนที่ 3 องค์ประกอบด้านสถานที่	จำนวน 19 ข้อ
ตอนที่ 4 องค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์	จำนวน 7 ข้อ

สำหรับแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) สร้างขึ้นโดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ และการแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5 คะแนน
เห็นด้วย	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย

คะแนนเฉลี่ย	ทัศนคติ
4.21-5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.41-4.20	เห็นด้วย
2.61-3.40	ไม่แน่ใจ
1.81-2.60	ไม่เห็นด้วย
1.00-1.80	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตัวอย่างคำถาม ทัศนคติด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านยอมสละเวลาเมื่อมีการร้องขอจากทางการให้เข้าร่วมประชุม (ประชาคม)					
2. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้างแม้จะมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน					

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามนี้ได้ตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1) ตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (content validity) กับผู้ทรงคุณวุฒิทางสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญทางสถิติ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา ข้อคำถาม และภาษาที่ใช้

2) ทดสอบแบบสอบถาม (try out) โดยทำการทดสอบแบบสอบถามเบื้องต้นกับผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นจำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในแบบสอบถาม และทดสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) ในส่วนของคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า โดยใช้ค่า สัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient)¹ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.72 จากนั้น ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและนำไปใช้

3.4.2 แบบสอบถามของนักท่องเที่ยว

1. โครงสร้างของเครื่องมือ แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นคำถามปลายปิด แบบให้เลือกคำตอบ (multiple choices) โดยมีคำถามปลายเปิดผนวกในบางข้อ รวมทั้งหมด 3 ตอน จำนวน 26 ข้อ ประกอบด้วย

- | | |
|---------------------------------------|--------------|
| ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ | จำนวน 5 ข้อ |
| ตอนที่ 2 องค์ประกอบด้านสถานที่ | จำนวน 19 ข้อ |
| ตอนที่ 3 องค์ประกอบด้านคนและผลิตภัณฑ์ | จำนวน 2 ข้อ |

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามนี้ได้ตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1) ตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (content validity) กับผู้ทรงคุณวุฒิทางสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญทางสถิติ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา ข้อคำถาม และภาษาที่ใช้

2) ทดสอบแบบสอบถาม (try out) โดยทำการทดสอบแบบสอบถามเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในชุมชนจำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในแบบสอบถาม จากนั้น ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและนำไปใช้

3.5 วิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวิธีการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์และตัวแปรที่ทำการศึกษา ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาศักยภาพ ด้านความเข้มแข็ง ความน่าอยู่ และการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน

¹ คู่มือการทดสอบค่าความเชื่อมั่นใน ภาคผนวก ข

โดยพิจารณาปัจจัยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ประกอบด้วย ตัวแปรที่ศึกษาและวิธีการรวบรวมข้อมูล (ดังตารางที่ 3.1)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาปัญหาในการพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพ ตามแผนงานโครงการจัดตั้งหมู่บ้านโอท็อป ต้นแบบ ชุมชนด่านเกวียน มีวิธีการรวบรวมข้อมูล (ดังตารางที่ 3.2)

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (ดังตารางที่ 3.2)

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การเสนอแนวทางในการปรับปรุงฟื้นฟูหมู่บ้านโอท็อป ต้นแบบ ชุมชนด่านเกวียน โดยออกแบบและจัดการองค์ประกอบทางกายภาพ เป็นการรวบรวมข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้มีบทบาทในชุมชน ก่อนปรับปรุงและสรุปผลขั้นสุดท้าย (ดังตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.1

วิธีการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ตัวแปรที่ศึกษา	วิธีการรวบรวมข้อมูล
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1	1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. การสำรวจภาคสนามโดยการตรวจสอบและสังเกต ลักษณะเชิงกายภาพในพื้นที่
1. <u>ด้านความเข้มแข็ง</u> พิจารณาจาก 1) การรวมกลุ่มของคนในชุมชน 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน 3) การสนับสนุนจาก องค์กรต่าง ๆ	
2. <u>ด้านความน่าอยู่</u> พิจารณาจาก 1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ความปลอดภัย ความสะอาด ความ สะดวก ความเป็นระเบียบ 2) การดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น 3) การสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ	
3. <u>การท่องเที่ยว</u> พิจารณาจาก 1) จำนวนนักท่องเที่ยวในชุมชน 2) การสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ 3) ทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ (attraction) 4) การคมนาคมขนส่งเข้าถึง (accessibility) 5) การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	วิธีการรวบรวมข้อมูล
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 1. ด้านชุมชน 2. ด้านผลิตภัณฑ์ 3. ด้านการคมนาคม 4. ด้านสถานที่ โครงสร้างพื้นฐาน สภาพภูมิทัศน์ 5. ด้านการบริการ 6. ด้านศิลปะการแสดง 7. ด้านการประชาสัมพันธ์	1. รวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินการและปัญหาตามประเด็นทั้ง 7 ด้าน 3. สัมภาษณ์คนในชุมชนโดยการตรวจสอบและสังเกตลักษณะเชิงกายภาพที่มีการพัฒนาในพื้นที่ตามประเด็นทั้ง 7 ด้าน
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 1. องค์ประกอบด้านคน (P-people) พิจารณาจาก 1) การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ทักษะการดำรงชีวิตของคนในชุมชน 3) ทักษะการระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้อยู่อาศัยในชุมชน 2. องค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์ (P-product) พิจารณาจาก 1) ลักษณะของการผลิตและการจัดการผลิตภัณฑ์ 2) ทักษะของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์ของชุมชน 3. องค์ประกอบด้านสถานที่ (P-place) พิจารณาจาก 1) การจัดประโชชน์พื้นที่ใช้สอยและกิจกรรมในชุมชน 2) การเชื่อมโยงกิจกรรมและทรัพยากรในชุมชน 3) การส่งเสริมเอกลักษณ์ในชุมชน	1. ใช้แบบสอบถามสำหรับผู้อยู่อาศัยในชุมชนและแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือสำหรับดำเนินการเก็บข้อมูล
วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 1. แนวทางด้านการจัดประโยชน์พื้นที่ใช้สอยและกิจกรรมในชุมชน 2. แนวทางด้านการเชื่อมโยงกิจกรรมและทรัพยากรในชุมชน 3. แนวทางด้านการส่งเสริมเอกลักษณ์ในชุมชน	1. กระบวนการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยเสนอแนวทางเบื้องต้นใน 3 ด้าน เพื่อรวบรวมความคิดเห็นข้อเสนอแนะมาปรับปรุง และสรุปผลการศึกษา

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

งานวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ อาศัยเทคนิค SWOT analysis สำหรับการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ด้านความเข้มแข็ง ความน่าอยู่ และการท่องเที่ยว
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ อาศัยเครื่องมือที่ใช้สำหรับประมวลผลทางสถิติ คือ โปรแกรม SPSS version 11.0 ข้อมูลในงานวิจัยเป็นสถิติเชิงบรรยาย (descriptive statistics) ที่มีสองลักษณะ ดังนี้
 - 1) ข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีโครงสร้างคำถามแบบให้เลือกคำตอบ (multiple choices) อ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล โดยใช้สถิติร้อยละ (percent)
 - 2) ข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีโครงสร้างคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) อ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)